

σου χάρισε τους πόθους της και τη χρυσή καρδιά της
και την καινούργια δόξα σου σμίγει με την παλιά.
Η Γιαννιτσατιά περήφανη λέει για τ' όνομά σου
και η Μακεδονία μας γλυκά το τραγουδεί.
Η άνοιξις μοσχοβολιές απλώνει ολόγυρά σου
κι' ένα στεφάνι αμάραντο του στέλνει η Τιμή.

Δημήτριος Δεμέστιχας

Ο Μακεδονομάχος Καπετάν Νικηφόρος στην Λίμνη των Γιαννιτσών 1906-1907

Κύριοι Οργανωτάι του Α' πα-
νελληνίου ιστορικού συνεδρίου
της Εταιρείας Μακεδονικών
Σπουδών του Δήμου Γιαννιτσών.

Μεγάλη είναι η συγκίνησίς
μου και ακόμη πιο μεγάλη η τιμή
που μου κάνατε και μου αναθέσα-
τε να εξιστορήσω την προσωπικό-
τητα και την δράσιν του Μακεδο-
νομάχου και θερμού πατριώτου
Καπετάν Νικηφόρου του συγγε-
νούς μου Ναυάρχου Ιωάννη Δε-
μέστιχα, του οποίου η τύχη και η
ανδρεία έλαχε να βαρύνει τους ώ-
μους μου, ο ιστορικός του αγώ-
νας δια την Μακεδονία μας, «την
Μητέρα και Τροφό των Πάντων»,
η Μακεδονία, στο ιστορικό αυτό
συνέδριο των Μακεδονομάχων
«ο Αγώνας στον Βάλτο των Γιαν-
νιτσών».

Γι' αυτό σας ευχαριστώ θερμό-
τατα και σας συγχαίρω δια την
πρωτοβουλίαν σας αυτή.

Αγαπητοί μου φίλοι, κύριε
Πρόεδρε, κύριε Γενικό Γραμματέα

Θα προσπαθήσω μέσα στα 20' που μου διετεθήσαν να ανταποκριθώ σε αυ-
τήν την υποχρέωσίν μου «Ποιός ήτο ο Καπετάν Νικηφόρος και ποία η δρά-
σις του στον Μακεδονικό Αγώνα και ιδίως στον Βάλτο των Γιαννιτσών 1906-
1907».

Ιωάννης Δεμέστιχας (Νικηφόρος)

1. Ποίος ήτο ο Καπετάν Νικηφόρος.

α. Ήτο ο Ιωάννης ο Δεμέστιχας, ο Αξ/κός του Πολεμικού Ναυτικού μας.

β. Ήτο ο θρύλος των Γιαννιτσών, ο Κουρσάρος του Αιγαίου, ο Απελευθερωτής της Χίου, ο Ολυμπιονίκης του 1907. Ο Ορειβάτης του Ολύμπου το 1908, ο καταστολεύς του Στασιαστικού Κινήματος των Γιαγιάδων στη Σάμο, ο Παράγων του Κινήματος του 1909, ο Ναύαρχος του Αιγαίου, ο Τορπιλιτής του Γερμανικού Υποβρυχίου μέσα στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης ήτοι, ένας άνθρωπος που ετίμησε την ελληνικήν του καταγωγήν, ένας Μακεδονομάχος τολμηρός - αποφασιστικός, ένας αντάρτης στον Μακεδονικό Αγώνα 1904-1908, ένας σπουδαίος Αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού μας που έχασε δόξα και ελευθερία στην Ελλάδα μας και υπερηφάνεια στην ιδιαίτερα του πατρίδα τη Μάνη.

γ. Ο Ιωάννης Δεμέστιχας, τέκνον του Συν/ρχου Νικολάου Δεμέστιχα κατήγετο από την Μάνη το χωρίον Ρηχανόχωρα της επαρχίας Γυθείου. Εγεννήθη δε εις την Αθήνα το 1882.

δ. Εξήλθε της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων το 1900 ως Σημαιοφόρος του Πολεμικού μας Ναυτικού και μετά ένδοξο σταδιοδρομία έφθασε στο βαθμό του Ναυάρχου, τιμηθείς με όλα τα αξιώματα της Πατρίδος μας.

ε. Έλαβε μέρος στους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-1913, και σε όλες τις ναυμαχίες που διεξήχθησαν κατά του Τουρκικού στόλου, διακριθείς δια την τόλμη και την γενναιότητά του.

στ. Επί κεφαλής των Ναυτικών αγημάτων, απελευθέρωσε τα νησιά μας Χίο και Τένεδο, τραυματισθείς μάλιστα κατ' επανάληψη, χωρίς όμως και ν' αποχωρήση από το πεδίο της μάχης.

ζ. Έλαβε μέρος στους πολέμους 1915-1920 ως Διοικητής Μοίρας και Κυβερνήτης πολεμικών σκαφών και κατά τα έτη 1927-1933, ανήλθε στις ανώτατες βαθμίδες του πολεμικού Ναυτικού μας, διατελέσας κατά σειράν: Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Ναυτικών, Αρχηγός του Ελληνικού Στόλου, Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού και Υπουργός Ναυτικών.

η. Κατά την Γερμανοϊταλική Κατοχή «1941-1944» διέφυγε στη Μέση Ανατολή όπου διετέλεσε, Γενικός Επιθεωρητής του Πολεμικού Ναυτικού, Υπουρ-

Σφραγίδα Ιωάννη Δεμέστιχα

γός Εμπορικής Ναυτιλίας και Υπουργός Ναυτικών.

θ. Ο Γιάννης ο Δεμέστιχας δεν ήτο μόνον ένας άριστος Αξιωματικός του Πολεμικού Ναυτικού, ένας επιτυχών Ναυμάχος κατά τους Πολέμους 1912-1913 και 1916-18, 1919-1922, υπήρξε και Ολυμπιονίκης στο δρόμο και ορειβάτης σε διεθνείς ομάδες και αθλήματα. Πρώτος ανέβηκε στην κορυφή του Ολύμπου μεταξύ Ελλήνων και Ελβετών Ορειβατών και έστησε την Ελληνικήν Σημαίαν.

ι. Ήτο πολύ ανήσυχος, ήτο γεμάτος ζωντάνια και παλληκαριά τον τραβούσε κάθε τι το ευγενικό, αριστοκρατικό αλλά και εθνικό πατριωτικό πρόβλημα. Ήτο ένας νέος με λεβεντιά στην εμφάνιση και στη καρδιά. Του άρεσε πολύ η δράσις. Ο αγώνας για το μεγαλείον της Ελλάδος, από μικρός, όπως έλεγε, έβλεπε όλο προς Ανατολάς και προς Βορράν. Μισούσε τους κατακτητές των Ελληνικών εδαφών, των Νήσων και διψούσε για εκδίκησι, γι' αυτό δεν άφησε ευκαιρία, δεν παρέλειψε στιγμή, κινδυνεύοντας πολλάκις να αποστρατευθή, να συλληφθή και να σκοτωθή. Όπου εθνική περιπέτεια, παρών, όπου μάχη έξω στη ξηρά και μάχη σκληρή παρ' ότι ήτο Αξ/κός του Πολεμικού Ναυτικού (Χίος - Τένεδος).

ια. Ιδού ο Μακεδονικός πόλεμος στα βουνά και στα λαγκάδια, στους κάμπους, στα ποτάμια και στις λίμνες, μέσα στα Τουρκοκρατούμενα Μακεδони-

Ιωάννης Δεμέστιχας
(καπετάν Νικηφόρος)

κά μέρη, μέσα στον άγνωστον, μέσα στις σφαγές των Ελλήνων της Μακεδονίας από τους οργανωμένους και κατευθυνόμενους Βουλγάρους Κομιτατζήδες μεταξύ των ολίγων εκλεκτών της παλιάς Ελλάδος, δίδει το παρόν στη Μακεδονία μας και ο Ανθυποπλοίαρχος τότε Γιάννης Δεμέστιχας. Αναλαμβάνει δράσι, όχι σαν απλούς στρατιώτης, αντάρτης, χωρίς ευθύνες, αλλά σαν Αρχηγός Σώματος Μακεδονομάχων με Οπλαρχηγούς και πολεμά όχι στα βουνά που τον προστατεύει ο βράχος, το δάσος, το λαγκάδι, το ποτάμι και ο χώρος από τους Βουλγάρους και από τους Τούρκους η βροχή και τον ζωογονεί το ωραίο οξυγόνο. Πολεμά στον κάμπο και χειρότερα στη λίμνη των Γιαννιτσών, ζει μέσα στα έλη, στο βούρκο, στις καλαμιές, περικυκλωμένος από παντού από εχθρούς βαρβάρους, αιμοβόρους, και όμως δεν το βάζει κάτω ο Αξιωματικός του Ναυτικού και μάχεται με πείσμα και με αυτοπεποίθηση ότι γρήγορα θα ξεκαθαρίσει την περιοχόν των Γιαννιτσών και το επέτυχεν όπως θα μιλήσουν παρακάτω οι μάχες και οι αγώνες του.

2. Προτού αρχίσω να εξιστορώ τον αγώνα του Καπετάν Νικηφόρου, ας δούμε πως τον είδε ένας από τους εμπίστους του συνεργάτες, καταγόμενος εκ Γιαννιτσών, ο Σωτήρης Ζωγράφος, ο οποίος γράφει:

α. «Ο υποφαινόμενος Σωτήριος Ζωγράφος, γεννηθείς εις Γιαννιτσά το έτος 1886 και κάτοικος κατά την περίοδον 1906 Γιαννιτσών, ήμην έμπιστος πράκτωρ του Καπετάν Νικηφόρου Ιωάν. Δεμέστιχα, καθοδηγών αυτόν περί των εμπίστων Ελλήνων προς διοργάνωσιν των Σωμάτων του Μακεδονικού αγώνος εν τη οικία μου εις Γιαννιτσά, υποδειχθείς υπό του Αρχιάτρου Ιωάννου Παπαβασιλείου υπό το ψευδώνυμον Σφέτσος Δημήτριος.

β. Γνωρίζω ότι ο Καπετάν Νικηφόρος με πλοιάριον ήλθε νύκτα 27 Σεπτεμβρίου εις τας εκβολάς του ποταμού Λουδία όπου συνήνησε δύο ψαράδες από την Κουλακιά (νυν Χαλάστρα) με 20 οπλίτας περίπου (ασφαλώς εννοεί αντάρτες) των οποίων ήτο επικεφαλής. Οι δύο ψαράδες τους οδήγησαν στο χωρίον Κλειδί - Βεροίας όπου εγνωρίζαν την άφιξιν της εν λόγω αποστολής. Πριν ξημερώσει έφθασαν στο χωριό Κλειδί, και πήγαν στο σπίτι του προέδρου (Μουχτάρη) ο οποίος τους διαμοίρασε εις οικίας και κρησφύγετα.

γ. Την πρωίαν της επομένης ημέρας περί ώραν 8ην ενεφανίσθη τουρκική περίπολος εξ 70 περίπου ανδρών, τότε εδόθη διαταγή από τον Καπετάν Νικηφόρο να παραμείνουν οι αντάρτες στις θέσεις τους και να τηρήσουν σιγήν για να μην γίνουν αντιληπτοί από τους Τούρκους, να είναι όμως έτοιμοι να πολεμήσουν μέχρις ενός. Η τουρκική περίπολος παρέμεινε όλη την ημέρα στο χωριό, χωρίς να αντιληφθή τίποτα για τους Έλληνες αντάρτες και κατόπιν

διαβεβαιώσεως και του Προέδρου ότι στο χωριό επικρατεί απόλυτη ησυχία οι Τούρκοι έφυγαν προς άγνωστον κατεύθυνσιν.

δ. Ο Καπετάν Νικηφόρος παρέμεινε στο χωριό και τη νύκτα και μόνο την επομένη έφυγε το σούρουπο με οδηγούς τους δύο ψαράδες δια το χωριόν Ζορμπά (Μικρό Μοναστήρι) όπου τους αναμέναμε με τον διοργανωτήν Αρχιάτρον Σφέτσον στην οικία του χωρικού Καρκαμάνη Κων/νου, όπου έφθασαν το μεσονύχτιον παραληφθέντες και υπό οδηγών επήγαμε στη καλύβη του Καρκαμάνη. Εγώ επέστρεψα στο σπίτι του Καρκαμάνη για να πάρω περαιτέρω οδηγίες από τον Αρχιάτρον Σφέτσον. Εκεί ήτο και ο Καπετάν Νικηφόρος τον οποίον για πρώτη φορά εγνωρίζα και άρχισα να τον θαυμάζω για την λεβέντικη κορμοστασιά του, για την πραότητά του και τη λιονταρίσια ψυχραιμία που τον διέκρινε. Επειδή κάτι είχε πάρει το αυτί μου από τον Σφέτσον ότι επρόκειτο περί αξ/κού του Ναυτικού τον πρόσεχα ιδιαίτερος και όπως ήμουν παιδαρέλι και έμελλα να είμαι ο οδηγός του και ο πληροφοριοδότης του στην πόλι και περίξ των Γιαννιτσών, τον εθαύμαζα ακόμη περισσότερο και τον καμάρωνα.

ε. Προορισμός του εν λόγω αποσπάσματος Νικηφόρου ήτο το Τσέκρι, η καλύβη του Ρίσκου Νεοκλή από τους Αγίους Αποστόλους, συγκατατεθέντος να παραχωρήση ταύτην και να γίνη μέλος και αυτός ως Οδηγός. Η καλύβη ήτο μεγάλη στο κέντρο των εκ 36 Βουλγαρικών καλυβών που ζούσαν και δρούσαν οι Βούλγαροι Κομιτατζήδες. Μέσα μου έλεγα που πάμε Καπετάνιε, κυκλωμένοι από 36 Βουλγαρικές φωλιές Βουλγάρων Κομιτατζήδων, και εν τούτοις όσο έβλεπα τον Καπετάν Νικηφόρο να χαίρεται διότι του εδίδετο δράσις και χαμογελούσε, τόσο η εμπιστοσύνη μου προς τον Καπετάνιο εδραιούτο και έπαιρνα θάρρος ότι θα τους τσακίσουμε τους Κομιτατζήδες.

στ. Εν συνεχεία φύγαμε και πήγαμε στο Τσέκρι. Εκεί ο Καπετάν Νικηφόρος με ευστροφίαν ηύξησε την ομάδα του εις 60 περίπου από Έλληνες Μακεδόνες επιλέκτους εντοπίους με την καθοδήγησιν ευγένειαν και κάθε ηθικόν μέσον. Ο Σωτήρης Ζωγράφος γράφει:

3. Σκοπός του Νικηφόρου ήτο να εκτελέση το σχέδιον του Κεντρικού Κομιτάτου Αθηνών, να προσελκύση και να εμψυχώση τους Έλληνες Μακεδόνας να μείνουν πιστοί εις την Ελληνικήν ιδέαν. Τούτο δε, το επέτυχε εξαναγκάσας τον Βούλγαρον Βοεβόδα Αποστόλοφ να μεταφέρει από το Τσέκρι, από τις 36 καλύβες, το στρατηγείον του εις τους πρόποδας του όρους Πάϊκον πλησίον του χωριού Πέτγκας (Πενταλόφου) και Γερακάρτσι (Γερακώνα). Και έτσι εχωρίσθη η Λίμνη Γιαννιτσών σε δύο τμήματα.

α. Το μεν Ανατολικόν, από Ψαρόσκαλα Τσέκρι μέχρι Βορείως Γουμένιτσας το πήρε ο Καπετάν Νικηφόρος (Δεμέστιχας) το δε Δυτικόν αρχικώς ο Καπετάν Γκόνος Γιώτας και μετά ο Καπετάν Άγρας. Εγώ δε πάντοτε κοντά στον Νικηφόρο για να τον ενημερώνω με πρόσωπα και με πράγματα καθ' ό τι ήμουν ντόπιος γέννημα και θρέμα Γιαννιτσιώτης. Εγνώριζα δε τον τούρκικο νόμο συλλαμβανόμενος πράκτορας διετάσσετο αμέσως ο απαγχονισμός του εν αντιθέσει με τους αντάρτες που εφυλακίζοντο από 1 έως 3 χρόνια. Συνεπώς ο κίνδυνος ήτο μεγάλος δι' εμένα.

β. Ο Καπετάν Νικηφόρος, ένα λιοντάρι πραγματικό, ένας ευφυέστατος άνθρωπος, μετεμφιέζετο εις Κουλακιώτην κάτοικον με στολήν (σαλβάρια) μετέβαινε πότε στα Γιαννιτσα, και Θεσσαλονίκη πότε σε εκκλησίες ακόμη και σε ντόπιες συνεδριάσεις, άλλοτε στη Μητρόπολι Γιαννιτσών, κέντρον των Ελλήνων πρακτόρων και δεν εφοβείτο.

γ. Από την Καλύβη του Τσέκρι ο Νικηφόρος (Δεμέστιχας) εξορμούσε νύκτα και ημέρα για να εμψυχώνει τους Έλληνας κατοίκους των χωριών Άγιοι Απόστολοι, Αρχοντικόν, Λιτοβόι, Μπόζιτς (Άθυρα), Δαμιανό, Ραχώνα, Άγιος Πέτρος, Γουμένισσα, Κουφάλια και άλλα χωριά.

δ. Με οδηγόν τον Ρίσκο Νεοκλή (ιδιοκτήτην της καλύβης Τσέκρι) ο Καπετάν Νικηφόρος με τον Καπετάν Στέργιον Γιουνάνη από τα Μεγάλα Λειβάδια δια τα ορεινά χωριά και τον Καπετάν Αστέριον Νταούτην ή Υπερήφανον δια τα πεδινά μετέβαινε στα χωριά αυτά και καθοδηγούσε τους Έλληνας παρωτρύνοντάς τους να παραμείνουν στην ελληνικήν ιδέαν, τους δε παρασυρθέντας από τους Βουλγάρους και επανέλθουν στην εθνικότητά τους την Ελληνικήν με δεξιοτεχνίαν και πειστικότητα και να μη φοβούνται διότι η Μακεδονία είναι ελληνική και συνεχίζει να γράφει ο Ζωγράφος.

4. «Αναφέρω περιστατικά τινά τα οποία είναι αποτέλεσμα των μεγάλων προσόντων του Καπετάν Νικηφόρου (Αρχηγού Σώματος Μακεδονομάχων όπως ήτο και ονομάζετο, διότι είχε πολλούς οπλαρχηγούς υπό τας διαταγάς του).

α. Μια ημέραν πληροφορείται ο Καπετάν Νικηφόρος (Δεμέστιχας) ότι οι Βούλγαροι Κομιτατζήδες, κατόπιν προδοσίας, εξετέλεσαν 5 Έλληνες από το χωριόν Ράμελ (Ραχώνα) διότι ήσαν τροφοδότες των Μακεδονομάχων. Αφού συνέλεξεν τις κατάλληλες πληροφορίες, μετά 10 μέρες περικυκλώνει το χωριό νύκτα και συλλαμβάνει πολλούς και τον καταδότη Κρίτση, ο οποίος ύστερα από μακρά ανάκρισι διεπιστώθη ότι αυτός δεν ήτο ο καταδότης αλλά ήτο ελληνικής καταγωγής παρασυρμένος στο στρατόπεδο των Βουλγάρων, από φό-

βο. Ο Καπετάν Νικηφόρος αφού τον κατήχησε με ευστροφίαν και δεξιοτεχνίαν για μια στιγμή ο Ελληνο-Βούλγαρος ξεσπά σε κλάματα και πέφτει σα μωρό παιδί στην αγκαλιά του Νικηφόρου, του οποίου φιλά χέρια και πόδια, πρώτον που τον έσωσε και δεύτερον που του ξύπνησε το υποσυνείδητο ελληνικό του φιλότιμο, φωνάζοντας είμαι Έλληνας και από μάνα και από πατέρα και πάρε με μαζί σου για να στο αποδείξω και εμπράκτως.

β. Ο Νικηφόρος αφού τον κράτησε μερικές ημέρες στη καλύβα, του σκηνοθετεί απόδρασί του και τον αφήνει να φύγει και από τότε ο Κρίτσης γίνεται ο μεγαλύτερος πράκτορας του Νικηφόρου στην περιοχή του χωριού Ραχώνα. Δυστυχώς όμως από απερισκεψίαν της γυναίκός του σε ένα γυναικοκαυγά στη βρύση του χωριού, απείλησε όλους τους βουλγαρίζοντας με αποτέλεσμα να συλλάβουν οι Κομιτατζήδες τον άνδρα της και να τον εκτελέσουν. Πληροφορηθείς ο Νικηφόρος το γεγονός αυτό, μεταβαίνει στη Ραχώνα και εις αντίποινα έκαψε ολόκληρο το χωριό αφού πρώτα εξησφάλισε τους Έλληνες κατοίκους.

5. Ένα άλλο περιστατικό αυτής της φύσεως συνέβη μέσα στη πόλι των Γιαννιτσών. Ο Αθανάσιος Οικονόμου, έμπορος, τροφοδότης των Μακεδονομάχων περιοχής Τσέκρι δια μέσου του κτηνοτρόφου Τρύφωνος Κεχαγιά, προδόθηκε από κάποιον την μεγάλην Πέμπτην το πρωί καθώς πήγαινε στο μαγαζί του κρατώντας από το χέρι τον μικρό υιό του Σωτήρη, εδολοφονήθη από τον Βούλγαρον Επαμεινώνδα Χατζηστογιάννη φίλον του και συγγενή του.

6. Λαβών γνώσιν τούτου του γεγονότος ο Καπετάν Νικηφόρος διέταξεν εις αντίποινα να εκτελεσθή ο γείτονας του Οικονόμου, Βούλγαρος Τούσης Μαν-

Ιωάννης Δεμέστιχας (καπετάν Νικηφόρος)
μεταμφιεσμένος σε ψαρά

δάλτσης και αντ' αυτού εσκοτώθη ο πατέρας του Χρήστος Μανδάλτσης από τον Έλληνα πράκτορα του Νικηφόρου στη πόλι των Γιαννιτσών Χρήστον Μερτζάνην, τον οποίον αντιληφθέντα ο Βούλγαρος Αθανάσιος Καρκαλέμης ψαράς το επάγγελμα, εκυνήγησε να τον σκοτώση, του Έλληνος διαφυγόντος στην καλύβη του Νικηφόρου μέσω των καλαμιών της Λίμνης των Γιαννιτσών. Κατόπιν αυτού ο Νικηφόρος διέταξε την ανεύρεσιν και την εξόντωσιν όλων των Βουλγάρων πρακτόρων της πόλεως Γιαννιτσών μεταξύ των οποίων εσκοτώθη και ο Καρκαλέμης στην Ιχθυόσκαλα υπό Έλληνος πράκτορος.

β. Τόσο άτεγκτος ήτο ο Νικηφόρος στο θέμα των πρακτόρων όσο αποφασιστικός και αμετακίνητος ήτο στις μάχες εναντίον των Κομιτατζήδων ώστε σε λίγο οι Βούλγαροι τρομοκρατηθέντες από την πολιτικήν και τακτικήν του Νικηφόρου άλλαξαν τακτική αλληλοεξοντώσεως και εστράφησαν προς την κατεύθυνσιν της προπαγάνδας και άλλων ειρηνικών μέσων επιτυχίας του σχεδίου τους απορφανίσεως της Μακεδονίας από το ελληνικόν στοιχείον. Και συνεχίζει ο Σωτήρης Ζωγράφου να γράφει για τον Αρχηγόν του Καπετάν Νικηφόρο.

6. Ο σκοπός και οι ενέργειες του Νικηφόρου με την συμπαράστασιν των εντοπίων πρακτόρων και ανταρτών επετεύχθη, καίτοι ο αγώνας ήτο ιδιόμορφος και δύσκολος διότι η προπαγάνδα και τα μέσα των Βουλγάρων ήσαν εντός της Μακεδονίας, εντός των μελών της αυτής οικογενείας και κάτω από την τουρκικήν τυρανίαν. Τις μάχες τις οποίες έδωσε ο Καπετάν Νικηφόρος ως αρχηγός σώματος Μακεδονομάχων και το θάρρος του αλλά και την αντοχήν του να ζει μέσα στο βούρκο της λίμνης νύκτα και ημέρα επί ένα χρόνο και πλέον την εξιστορούν άλλοι πιο ειδικοί πιο αρμόδιοι. Σημειώνω μόνον ότι τραυματισθέντος του Άγρα, ο οποίος είχε την ευθύνην του βορείου τμήματος της λίμνης, ανέλαβε και το τμήμα αυτό ο Νικηφόρος (Δεμέστιχας) τη προτάσει του ιδίου του Καπετάν Άγρα. Αυτός ήτο ο Καπετάν Νικηφόρος από την Παλιά Ελλάδα, ο οποίος λόγω ασθενείας απεχώρησε και το έργο του το εθνικό το συνέχισαν οι οπλαρχηγοί του, Παπαδόπουλος, Νταούτης και Γιουνάκης».

7. Και τώρα αγαπητοί μου φίλοι, ας δούμε τον αγώνα του Καπετάν Νικηφόρου από άλλη σκοπιά και θέσι.

α. Τον Μάϊον του 1905, το προξενείον της Θεσσαλονίκης υπό τον εξαίρετον Έλληνα Κορομηλάν αποφασίζει να εγκαταστήσει εις την Λίμνην των Γιαννιτσών ελληνικόν ανταρτικόν σώμα, δια την εξόντωσιν των Βουλγάρων Κομιτατζήδων, οι οποίοι ευρίσκοντο εκεί ισχυρώς οργανωμένοι και από την εποχήν της επαναστάσεως του Ίλιντεν (1903).

β. Εκεί οι Βούλγαροι είχαν κατασκευάσει απόρθητες καλύβες από κορμούς δένδρων - χώματος - λίθων - καλαμιών, απρόσβλητες από τις βολίδες των όπλων. Εστηρίζοντο και συνεκρατούντο με πασσάλους επί του βυθού της λίμνης.

γ. Οι καλύβες αυτές κατασκευασμένες μέσα στην πυκνή και πράσινη κόλασι της λίμνης εχρησιμοποιούντο ως ορμητήρια των βουλγαρικών συμμοριών δια την εξαφάνισιν του ελληνικού στοιχείου της περιοχής. Ήσαν τόσο καλά κατασκευασμένες που πολλές φορές οι Τούρκοι επιχείρησαν να τις καταστρέψουν αλλά δεν το κατόρθωσαν, ελλείπει καταλλήλων πληροφοριών λόγω της πυκνής και υψηλής βλαστήσεως των καλαμιώνων και βρύων και της παχείας λάσπης του βυθού που δεν συντελούσε στη έκρηξιν των οβίδων κατά τους βομβαρδισμούς από τους Τούρκους.

δ. Αυτή ήτο η οχύρωσις των Βουλγάρων Κομιτατζήδων μέσα στη λίμνη των Γιαννιτσών εκτάσεως 180 χιλ. την οποία εκαλούντο τα ελληνικά ανταρτικά σώματα να καταστρέψουν για να απαλλάξουν την περιοχίν από τους Κομιτατζήδες, σύμφωνα με την απόφασιν του Ελληνικού Προξενείου Θεσ/κης.

ε. Προς υλοποίησιν αυτής της αποφάσεως του Προξενείου, τον Σεπτέμβριον μήνα του 1906 εισέρχονται στη λίμνη των Γιαννιτσών δύο νεοσυγκροτηθέντα ελληνικά σώματα. Το ένα υπό τον ανθυπολοχαγόν Πεξικίου Αγαπητόν Τέλλον (Άγρα) και το άλλο υπό τον ανθυποπλοίαρχον του Πολεμικού Ναυτικού μας Ιωάννην Δεμέστιχα (Νικηφόρον). Ο πρώτος ανέλαβε το Β.Δ. τμήμα της λίμνης εγκατασταθείς στη καλύβα Κούγκα. Ο Νικηφόρος το Ν.Α. μέρος αυτής εγκαταστήσας το στρατηγείο του στη καλύβα Τσέκρι της Παραλίμνης. Αμφότεροι άρχισαν αμέσως το έργον τους δια την εκπλήρωσιν της αποστολής τους. Προετοιμάσαν 40 νέες πλάβες (βάρκες) δια τις καταδρομικές τους επιχειρήσεις, άνοιξαν νέους δρόμους επικοινωνίας δια μέσου της πυκνής βλαστήσεως της λίμνης, ανήγειρον καλύβες, οργάνωσαν τον ανεφοδιασμόν τους σε τρόφιμα και πυρομαχικά και εδημιούργησαν αποθήκες προς φύλαξιν τους. Επιπροσθέτως κατασκεύασαν καλύβες εκπαιδύσεως δια τους εντοπίους αντάρτες.

στ. Ταυτοχρόνως και παραλλήλως άρχισε ένας σκληρός αγώνας μέσα στη λίμνη διότι έπρεπε σύμφωνα με την αποστολή τους να διώξουν ή να εξοντώσουν από τη λίμνη τις βουλγαρικές συμμορίες που μόνον στη ζώνη ευθύνης του Νικηφόρου ήταν 36 καλύβες.

ζ. Ο αγώνας δεν ήτο μόνον σκληρός αλλά και δύσκολος. Ο χειμώνας του 1906-1907 ήτο δριμύτατος και η διαβίωσις των ανταρτών Άγρα-Νικηφόρου

κατέστη επίπονος. Η λίμνη επάγωσε και δια να κινούνται οι άνδρες ηναγκάζοντο να σπάνε τον πάγο άλλοτε δε να παραμένουν ημιβυθισμένοι εντός των παγωμένων νερών της λίμνης. Τόσο ήσαν δύσκολες οι κινήσεις από πλευράς χειμώνος, ώστε εις μίαν περίπτωση περιπολίας ο Καπετάν Νικηφόρος εχρημάσθη 18 ώρες δια να διανύσει απόστασιν 4 χλμ. Οι καλύβες ήσαν παγωμένες και η τροφοδοσία καθίστατο δυσχερεστάτη. Όταν έλιωναν οι πάγοι τα πατώματα των καλυβών επλημμύριζαν και οι άνδρες ηναγκάζοντο να παραμένουν όρθιοι και άγρυπνοι ολόκληρες νύχτες και ημέρες ή να κατασκευάζουν νέο πάτωμα υπεράνω.

8. Κάτω απ' αυτές τις καιρικές συνθήκες εμάχοντο οι Μακεδονομάχοι μας δια να σώσουν τον Ελληνισμό της Μακεδονίας μας.

9. Ο Καπετάν Νικηφόρος ο Μακεδονομάχος (μετέπειτα Ναύαρχος Δεμέστιχας) εις την μάχην εις το βουλγαρίζον χωρίον Ζερβοχώρι, ο Άγρας τραυματίζεται και την διοίκησιν ολοκλήρου της λίμνης των Γιαννιτσών αναλαμβάνει ο Δεμέστιχας τη προτάσει του Άγρα αποσυρθέντος εις την Νάουσα για να θεραπευθή.

10. Η υπόδειξις αυτή του Άγρα να ανατεθεί στο Νικηφόρο Δεμέστιχα δεν ήτο τυχαία δεν υπήρξε πρόχειρη, αλλά βαθεία εκτίμησις και αναγνώρισις των ικανοτήτων και της τόλμης του Δεμέστιχα.

11. Ακούτε τί γράφει και πώς τον χαρακτηρίζει ένας ακόμη ιστοριογράφος Κανελλόπουλος από τα Φιλιατρά, πατρίδα του θρυλικού Μακεδονομάχου Άγρα (Αγαπηνού) στο βιβλίο του «Καπετάν Άγρας».

«Ο Δεμέστιχας Ιωάννης ο ένδοξος αυτός Ναύαρχος είναι ο μόνος αξιωματικός του Ναυτικού, που ειργάσθη ως αρχηγός στ' αντάρτικα. Παρητήθη από τὸ βαθμὸ του ανθυποπλοιάρχου και εισήλθε στη λίμνη των Γιαννιτσών με ιδιαίτερο σώμα ως Καπετάν Νικηφόρος. Υπήρξε αντάξιος συναγωνιστής του Άγρα, με τον οποίο συνειργάσθη επί πολύ. Οι ηρωικές εποποιΐες που έγγραφε στην περιοχή της Λίμνης των Γιαννιτσών, προκαλούν το ενδιαφέρον και τον θαυμασμόν. Είναι οι καλλίτερες άγνωστες σελίδες που μπορούν να επιδράσουν στον εθνικόν φρονηματισμό της νεολαίας μας. Αποτελούν ανεξάντλητο υλικό για τροφή των λογοτεχνών μας, που θέλουν ν' ασχοληθούν σ' όλα τα έντεχνα είδη του λόγου με κεντρική ιδέα πατριωτικά μοτίβα. Η περιοχή των αγνώστων αυτών αγώνων του Βάλτου είναι ανθόκηπος, στον οποίον κηπεύονται τα πιο σπάνια αρωματικά λουλούδα. Η στοργή προς την πατρίδα, η αγάπη προς το καθήκον, η αυτοθυσία, αυταπάρνησις κι άλλα ευγενή ιδανικά. Δυστυχώς στους πολλούς και νέους μας οι πολύτιμες αυτές σελίδες είναι άγνω-

στες. Είχα την ευτυχία να γνωρίσω και να χρησιμοποιήσω την εργασία του Ι. Δεμέστιχα».

12. Ο καιρός περνούσε, ο χειμώνας εδυνάμωνε και οι Βούλγαροι ενισχύοντο. Ο Άγρας επέστρεψε αλλά η υγεία του δεν του επέτρεπε δραστηριότητα και προ της μεγάλης αυτής ανάγκης εξήτησε βοήθεια και εκάλεσε τον Νικηφόρο σε μόνιμη συνεργασία ο οποίος ανταπεκρίθη αμέσως και άρχισαν την συνεννόησιν όπου έμειναν σε όλα σύμφωνοι.

13. Ο ίδιος ο Δεμέστιχας γράφει «η άφιξις μου ενέπλησσε χαράς και ανακουφίσεως τον Άγρα. Είκοσι και πλέον άνδρες προσετίθοντο αμέσως εις τους δικούς του. Συζητήσαμε δια μακρών την δημιουργηθείσαν κατάστασιν και εμείναμε εντελώς σύμφωνοι ότι η κατάστασις στην περιοχή του Άγρα ήτο δυσχερεστάτη, αλλ' οφείλομεν να αντιμετωπίσουμε αυτήν δια παντός μέσου και θυσίας».

14. «Εκ των πρώτων μέτρων ημών ήτο η κατασκευή δεξιά της μεγάλης καλύβης (Κούγκα) και εις το βάθος των καλαμιών πέρα του ρυακίου, μικράς τινός καλύβης και την εις αυτό εγκατάστασιν μικρού φυλακίου εκ πέντε ανδρών εκλεκτών ους εθέσαμεν υπό πελώριον Μακεδόνα, έναν κάποιον Βαγγέλη εκ Ναούσης... Δια διαταγής μας προς τα Ελληνόφωνα χωρία εξητήσαμε άμεσον αποστολήν χωρικών, με αυτούς δε ενισχύσαμεν καλύβας τινάς, ενώ συγχρόνως με τους άλλους ηρχίσασμεν μεταφέροντες εκ της ξηράς χώμα προς ενίσχυσιν του προχώματος».

15. «Κατασκευάσαμεν νέαν καλύβην 2 χλμ. όπισθεν μας, όπου συγκεντρώσαμεν υλικά και εφόδια. Ετοποθετήσαμεν δύο σκοπούς και ο Άγρας ή εγώ εμείνομεν το περισσότερο μέρος της νυκτός επί ποδός παρακολουθώντας την κατάστασιν, αποστέλλοντες καθημερινώς περιπολίας οι οποίες συχνά συνεκρούοντο με βουλγαρικές περιπόλους».

16. «Επλησίαζον τα Χριστούγεννα και ο αγών εξηκολούθει άγριος, αμείλικτος, των Βουλγάρων προετοιμαζομένων, όπως εκτοπίσουν ημάς εντεύθεν, ημών δε επιμενόντων εις την κατοχήν της θέσεως». Και συνεχίζει ο Δεμέστιχας.

17. «Οι Βούλγαροι ενισχυθέντες επιτίθενται κατά της καλύβης μας η οποία ήτο ογκώδης και διακριτή εν αντιθέσει με τις δικές τους που είναι πολύ χαμηλές και φαίνονται από ελαχίστη απόσταση. Η μάχη συνεχίζεται, ένας εύζωνας σκοτώνεται μέσα στην καλύβη, άλλος πληγώνεται οι δε άλλοι ακούγαμε τις σφαίρες να περνούν μεταξύ μας. Ο ιερεύς που μόλις μας είχε επισκεφθή μένει άπνους».

18. «Ο Άγρας ασθενών και τη συστάσει μου, μεταβαίνει εις καλύβην ησυχωτέραν εις την Τούμπαν της Τερχοβίτσας (Καμποχώρι), οπότε μόνος του τώρα ο Νικηφόρος αντιμετωπίζει παλικαρία τις επανειλημμένες επιθέσεις των Βουλγάρων εις την περιοχήν αυτήν την οποίαν οι Βούλγαροι ενισχυθέντες ήθελαν πάσει θυσία να καταλάβουν το Πάτωμα Κούγκα.

19. Σε μια καλοκαιρία την ημέρα, περί τα τέλη του Ιανουαρίου 1907, οι Βούλγαροι επετέθησαν κατά του ευρισκομένου σώματος εις την καλύβην Κούγκα. Ο αρχηγός Δεμέστιχας ευφύεστατος και γενναίος αξιωματικός του Πολεμικού μας Ναυτικού, ευθύς ως είδε την πλημμύραν, προέβλεψε την βουλγαρική επίθεση και προέβη στις εξής προληπτικές ενέργειες, για την αντιμετώπισή της, όπως γράφει η Ιστορία Στρατού/ΓΕΣ.

20. Κατεσκεύασε δια συντόμου εργασίας νέον πάτωμα άνωθεν του κατακλυσθέντος υπό των υδάτων και απέστειλεν 6 άνδρες με δύο πλάβες να αναμένουν ενεδρευτικώς μακράν της καλύβης, εντός των καλαμώνων, δια να εκδηλωθούν κατά των νώτων των Κομιτατζήδων μετά την έναρξη της επιθέσεως των.

21. Οι Βούλγαροι πράγματι, εκμεταλλευόμενοι την παγωνιά και την πλημμύρα επετέθησαν κατά της καλύβης Κούγκα του Δεμέστιχα με ορμή και με πείσμα, συμπλοκή η οποία διήρκεσε επί 4ωρον. Χάρης όμως στα ληφθέντα μέτρα υπό του Δεμέστιχα η βουλγαρική επίθεση αποκρούσθη επιτυχώς και οι Κομιτατζήδες επέστρεψαν στις καλύβες τους με πολλές απώλειες.

22. Εν συνεχεία, ο Νικηφόρος βοηθούμενος από τους Λοχίες Τηλιγάδην και Παπατζανετέα την 21ην Νοεμβρίου καταλαμβάνει την εγγύς του πατώματος Κούγκα ανεγερθείσαν βουλγαρικήν καλύβαν».

23. Τους αγώνες του Νικηφόρου παρηκολούθει ο Άγρας από την Τούμπα όπου ενοσηλεύετο και διαρκώς αντήλλασε επιστολές με το Νικηφόρο για να πληροφορείται την κατάστασι.

24. «Έλαβον την επιστολήν σου, είδον τα εν αυτή. Αι εξωτερικαί πληροφορίαί είναι θαυμάσιαι, ολίγη υπομονή χρειάζεται ακόμη και ενέργεια και θα κατορθώσωμεν την εκτόπισιν των φίλων μας. Η προχθεσινή ενέργειά σου ήτο εξόχως λαμπρά και τ' αποτελέσματα των τοιούτων ενεργειών θα είναι πολύ αποτελεσματικά. Μόλις ο Πάλας (ένας Υπαρχηγός του Άγρα) αφιχθή εις πάτωμα, να έλθης εδώ, σε περιμένομεν, να συστήσης εις όλους τους άνδρας γενικώς, και ιδίως εις τους δικούς σου, τελείαν υποταγήν εις Πάλαν, καθ' όσον εις την παρούσαν περίστασιν αρχηγοί, καπεταναίοι είναι όλοι κοινοί. Σήμερον έρχεται ενίσχυσις, δι' ης θα αντικαταστήσης τους πλέον κουρασμένους

άνδρας, οίτινες ας παραμένουν είτε εις το Καραούλι του Κολωβού ή εις την Καλύβην κάτω».

Σε φιλώ
«Άγρας»

25. Η συνεργασία Νικηφόρου-Άγρα (Δεμέστιχα - Αγαπηνού) Άγρα ήτο στενή και ειλικρινής ο ένας καταλάβαινε τον άλλον, το ένα παλικάρι αγαπούσε το άλλο και οι δύο μαζί τελικώς κατόρθωσαν να εκτοπίσουν τους Βουλγάρους Κομιτατζήδες από τη λίμνη. Μια ημέρα ο Νικηφόρος έστειλε περισσότερους από 15 άνδρες του στα μετόπισθεν για να ξεκουραθούν στις κάτω καλύβες.

26. Οι Βούλγαροι πληροφορηθέντες τούτο ενόμισαν ότι ήτο ευκαιρία να εξοντώσουν τον Δεμέστιχα και του επετέθησαν με όλες τους τις δυνάμεις που διέθεταν στον τομέα. Ο Νικηφόρος, ο οποίος δεν τους υπελόγιζε αλλά είχε λάβει και κατάλληλα μέτρα, εδέχθη τους Βουλγάρους με σφοδρά πυρά. Η μάχη, η οποία άρχισε τη νύχτα συνεχίσθη καθ' όλη την ημέρα, μέχρις ότου έφθασαν ενισχύσεις τις οποίες έστειλε ο Άγρας από τα μετόπισθεν όπου ενοσηλεύοντο. Με την άφιξιν αυτών των ενισχύσεων ο Νικηφόρος αντεπιτίθεται με σφοδρότητα και αναγκάζει τους Κομιτατζήδες να υποχωρήσουν και να τραπούν εις φυγήν αφήνοντας τους νεκρούς τους και τους τραυματίες τους να περιέλθουν στα χέρια του Νικηφόρου.

27. Ιδού τι γράφει ο Νικηφόρος με την άφιξιν των ενισχύσεων του Άγρα κατά την μάχην αυτήν. «Μία ενθουσιώδης ζητωκραυγή φθάνει μέχρι ημών την ώραν εκείνην. Δεν είναι φωνή πειναλέων ναίωνων, εφορησών κατά του θύματος των. Είναι η γλυκειά και ενθαρρυντική και εύηχος φωνή των συντρόφων, οίτινες ετοιμασθέντες έφυγον διαταγή του Άγρα εκ των Κάτω Καλυβών και ήρχοντο με πάσαν ταχύτητα προς βοήθειά μας». Αυτή ήτο η φιλία, η συμπάραστασις, η εμπιστοσύνη, η συνεργασία αυτών των δύο μεγάλων Μακεδονομάχων γι' αυτό και επέτυχαν στο εθνικό τους έργον. Ο Νικηφόρος έπεισε τον Άγρα να αποσυρθή στα μετόπισθεν για να θεραπευθή αναλαβών την ευθύνην ολοκλήρου της Λίμνης, αλλά και ο Άγρας άρρωστος παρηκολούθη το μέτωπον και εφρόντιζε να κάνει ότι ήτο δυνατόν υπέρ του Νικηφόρου, υπέρ του μετώπου.

28. Η ζωή του Βάλτου σκληρή, ο πόλεμος σκληρότερος. Κατά την εποχήν που ο Άγρας είχε αποσυρθεί του μετώπου ως άρρωστος, ο Δεμέστιχας επέβαλλε στον εχθρόν την αδράνειαν και περιόρισεν αυτόν εις το δυτικόν άκρον

της λίμνης, ο δε Βοεβόδας Αποστόλωφ (είναι ο Αποστόλ Πετκώφ) εγκατέλειψε την λίμνη.

29. Ο Δεμέστιχας γράφει στην μακρά έκθεσί του για τη ζωή του Βάλτου. «Οι Βούλγαροι απεσύρθησαν στο δυτικόν άκρον της λίμνης, περιοριζόμενοι στην άμυνα για να διατηρήσουν τις ολίγες θέσεις που κατέχουν. Μετά από την μάχην αυτήν ουδέν άλλο γεγονός άξιον ιδιαιτέρας μνείας έλαβε χώραν εντός της λίμνης κατά την εποχήν εκείνην».

30. Η μαχητική δράσις του Δεμέστιχα επεκτείνεται και έξω της λίμνης για να τιμωρήση όπως θα ιδώμεν εν συνεχεία τα βουλγαρίζοντα χωριά Μπόζετζ - Κουφάλια.

31. Ο Καπετάν Νικηφόρος, ωσάν πρώτη ενέργεια επροτίμησε την κατά του χωριού «Μπόζετζ» του σημερινού Άθυρα, η οποία, σύμφωνα με τα δεδομένα, ήτο δυνατόν ν' αρχίση και να περατωθή μέσα στην ίδια νύκτα, γιατί εκεί στρατοπέδευσε πολυάριθμος τουρκικός στρατός. Η επιχείρησι ήταν από τις πλέον δύσκολες και επικίνδυνες. Χρειαζόταν πάνω από πέντε ώρες πορεία για μετάβασι, φυσικά δε περισσότερες για την επιστροφή.

32. Υπό την αρχηγία του Νικηφόρου οι άνδρες βαδίζοντας μέσα στο σκοτάδι και στον άγριο ενάντιο αέρα που έπνεε, άλλοτε, μέσα σε χαράδρες απύθμενες, άλλοτε πίσω από λόφους, μακρυνά από κάθε κατοικημένο τόπο, έφθασαν κάποτε, πλησίον του Μπόζετζ. Σε λίγο οι άνδρες με επικεφαλής τον Νικηφόρο, εισέβαλαν αιφνιδιαστικά από διάφορα σημεία, στο χωριό, όπου σκληρά κι όπως το άξιζαν, ετιμωρήθησαν οι εγκληματίες αυτοί χωρικοί και οι Κομιτατζήδες που λημέριαζαν στο χωριό. Τα σπίτια τους έγιναν παρανάλωμα του πυρός, οι κακούργοι δε επλήρωσαν τα ανθελληνικά εγκλήματά τους με τα κεφάλια τους.

33. Το ανέλπιστο, όσο και παράτολμο και καταπληκτικό τούτο γεγονός, συνετάραξε όλη την περιοχή. Τα άλλοτε κατατρομοκρατημένα ελληνικά χωριά, ανεθάρρησαν, κι απέκτησαν πλήρη εμπιστοσύνη προς το αντάρτικο σώμα του Νικηφόρου.

Τα χωριά που «εβουλγάριζαν», φοβούμενα νέες τιμωρίες και καταστροφές, άρχισαν να εκδηλώνουν τάσεις επανόδου στην εξουσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου απ' όπου τα είχε αποσπάσει η Βουλγαρική Εκκλησιαστική Εξαρχία.

34. Μία άλλη, ομοίας φύσεως επιβεβλημένη ενέργεια, ήταν η κατά του χωριού Κουφάλια (25-3-1907) που φημιζόταν ως το φανατικότερο απ' όλη την περιφέρεια, σαν φωλεά Βουλγάρων Κομιτατζήδων και κέντρον όλων των α-

πό βουλγαρικής πλευράς ανθελληνικών ενεργειών από πολλά χρόνια. Επί πλέον αυτό, ήταν πολυάνθρωπο, οι κάτοικοί του γύριζαν αρματωμένοι, εφρουρείτο δε κατά τις νύκτες από σκοπιές.

35. Κανέννας από τους αρχηγούς των Μακεδονομάχων οι οποίοι είχαν προηγηθεί του Νικηφόρου, δεν απεφάσιζε να αναλάβη μια τέτοια επιχείρησι. Μα ο Νικηφόρος, την συνέλαβε, την εμελέτησε, την οργάνωσε μέχρι των τελευταίων λεπτομερειών της, και την εξετέλεσε με πολύ τόλμη, περίσκεψη και προσοχή. Και έκαμε αυτό στηριζόμενος στο υψηλό ηθικό, στον μεγάλο ενθουσιασμό και την αποφασιστικότητα των ανδρών του σώματός του. Στην ενέργεια αυτή προσήλθαν και δέκα ενθουσιώδεις νέοι από την Κουλακιά (Χαλάστρα) και πολλοί συνεργάτες από άλλα χωριά μαζί με δασκάλους, και παπάδες για να μετάσχουν στην επιχείρησι που θα γινόταν κατά του φοβερού τότε χωριού των Κουφαλίων.

36. Έτσι, μια νύκτα, το σώμα ετέθη σε κίνησι. Η πορεία άρχισε και το αντάρτικο του Καπετάν Νικηφόρου, έφθασε, πάτησε και ετιμώρησε τους αιμοδιψείς Βουλγάρους Κομιτατζήδες, κατά τον ίδιο τρόπο που έγινε και στο Μπόζετζ, χωρίς καμμία απώλεια από ελληνικής πλευράς.

37. Και το γεγονός αυτό, περισσότερο από το πρώτο, άφησε εμβρόντητους τους πάντας. Τα ελληνικά χωριά γύρτασαν πανηγυρικά την μεγάλη, τη σημαντική εκείνη νίκη. Επιστολές και δώρα εστάλησαν στο σώμα του Καπετάν Νικηφόρου, τον οποίον μάλιστα, έσπευσαν να συγχαρούν ακόμη και οι Μπέηδες των Τούρκων της περιοχής, τους οποίους ζημίωσαν οι Βούλγαροι Κομιτατζήδες.

38. Όταν περί τα ξημερώματα επιστρέψαμε στον Βάλτο, την λίμνη, που απεθανάτισε η Πηνελόπη Δέλτα στα απαράμιλα βιβλία της, γράφει ο Νικηφόρος στη σχετική έκθεσή του, «η δηλητηριώδης και υγρή απόπνοια αυτού, αισθητότερη και διαπεραστικότερη την ώρα εκείνη, μας έκαμαν να αντιληφθώμεν καλύτερα εις ποίον κόσμον κολάσεως και θανάτου είχαμε εγκατασταθή και εζώμεν από επτά και πλέον μηνών».

39. Τελικά ο Νικηφόρος, με την πολιτική της ευγενείας αλλά και της γενναιότητας, η οποία τον διέκρινε, κατόρθωσε να φέρει εις πέρας την αποστολήν του που του ανετέθει ν' απαλλάξει τον Ελληνισμόν της περιοχής από τον αφανισμό που σίγουρα τον απειλούσε.

40. Για τις λαμπρές του αυτές επιτυχίες του Νικηφόρου αξιωματικού του Πολεμικού Ναυτικού, στη Ξηρά, ενθουσιάζεται ο Άγρας και στέλνει συγχαρητήριους επιστολάς στο Αρχηγείο και στο Νικηφόρο Δεμέστιχα.

41. Η σκληρή τιμωρία των δύο αυτών χωριών Άθυρα και Κουφάλια είναι τα τελευταία κατορθώματα του Νικηφόρου με τα οποία έκλεισε το πολεμικό του έργο ο Καπετάν Νικηφόρος δια να συνεχίσει το 1909 τη προτάσει του Στρατηγού Δαγκλή τον ανταρτικό του αγώνα στη θάλασσα εξοπλίζοντας τους ομογενείς της Δυτικής Θράκης με όπλα ως κυβερνήτης του γαλλικού τορπιλοβόλου «Κουρσάρος».

42. Με την ευκαιρία αυτή επιτρέψατέ μου να σας εκθέσω τις απόψεις του Νικηφόρου επάνω στο θέμα της ιδέας συμφιλίωσης Άγρας - Βουλγάρων, διότι όπως ανέπτυξα και παραπάνω, ο Νικηφόρος και ο Άγρας συνεδέθησαν πολύ φιλικά στον αγώνα τους μέσα στο Βάλτο μέχρι σημείου που ο Άγρας κατά την ασθένειά του επρότεινε τον Δεμέστιχα να τον αντικαταστήσει και στην περιοχή του.

43. Ο Άγρας μετά τον τραυματισμόν του και την αρρώσθειά του, δεν μπορούσε να πετάξει στον τομέα της πολεμικής δραστηριότητας. Αποσυρθείς δε στη Νάουσα εσκέφθη ότι μία φιλική συνδιαλλαγή με τους Χριστιανούς Βουλγάρους μπορούσε να αποδώσει ωφέλιμους καρπούς. Η ιδέα αυτή της συμφιλίωσης, δηλαδή το σταμάτημα του αλληλοσπαραγμού των Σλαβοφώνων Ελλήνων Μακεδόνων, εάν επετυγχάνετο και σταματούσε την αλληλοεξόντωση, θα επανέφερε στους κόλπους του Ελληνισμού πολλούς Σλαβόφωνους Έλληνες. Η προσφορά αυτή στον αγώνα θα ήταν μεγάλη.

44. Πράγματι πολλοί Έλληνες Μακεδόνες Σλαβόφωνοι είχαν παρασυρθεί στο απέναντι στρατόπεδο είτε από άγνοια, είτε από φόβο, είτε από παρανόησι, όπως ο Μπάρμπια-Τάσος που εγκατέλειψε τους Βουλγάρους Κομιτατζήδες και έγινε ο καλύτερος Έλληνας αντάρτης του Νικηφόρου. Δεν ήταν σύμφωνος και τον προέτρεψε ακόμη και δι' επιστολής του να μην πραγματοποιήσει την συνάντησίν του με τους Βουλγάρους διότι δεν είχε εμπιστοσύνη.

Αγαπητοί μου φίλοι

45. Στην λίμνη των Γιαννιτσών παίχθηκε το εθνικό παιχνίδι το Μακεδονικόν και οι Μακεδονομάχοι μας το κέρδισαν.

46. Κύριοι, Αγαπητοί μου και εκλεκτοί μου φίλοι,

έτσι εγγράφη η εποποιΐα του Μακεδονικού μας αγώνα, ένας από τους κύριους πρωταγωνιστές του οποίου υπήρξε ο θρυλικός ήρωας της λίμνης των Γιαννιτσών Καπετάν Νικηφόρος, προς τιμήν του οποίου και εις μνήμην του το 1979 και μερίμνη Δήμου Γιαννιτσών και του παρισταμένου Στρατηγού Γιαννούκου Δεμέστιχα, εστήθη η προτομή του εις την πόλιν των Γιαννιτσών ατενίζουσα την περιοχόν της λίμνης όπου έδρασε με τα παλικάρια του για να δια-

τηρηθή η Ελληνικότητα της Μακεδονίας μας.

Εδώ αρμόζουν οι γεμάτοι παλμό στίχοι του Παύλου Γύπαρη από το βιβλίο του «Οι Πρωτοπόροι του Μακεδονικού αγώνος 1903-1909».

Στον Αρχηγό Γιάννη Δεμέστιχα

Εκ Παλαιάς Ελλάδος

Για δες η φύσις πως γελά, πώς λάμπουνε τ' αστέρια
να δείξουν στο Δεμέστιχα τ' αθάνατα λημέρια,
για να περάση καλαμιές, στων Γιαννιτσών την Λίμνη,
και ν' ακουστούν και κει γλυκά Ελευθερίας Ύμνοι...